
BOEKBESPREKINGEN

Bibliografie van katholieke Nederlandse periodieken. Deel I: *Dag- en weekbladpers*. Onder eindred. van Otto S. Lankhorst, Valkhof Pers, Nijmegen 1999. 358 blzn. ISBN 90 5625 061 2, Nlg 135,00 (Euro 61,25).

Tien jaar Bibliografie van Nederlandse protestantse periodieken. Onder red. van G. Harinck, R. Huizenga en J.F. Seijlhouwer, Historisch documentatiecentrum voor het Nederlands protestantisme (1800-heden), Amsterdam 1999. 96 blzn. ISBN 90 72319 14 1.
– J. Vree

De eerstgenoemde publicatie verscheen als deel 1 van de serie KDC Sleutels (Bibliografieën, inventarissen en andere documentaire uitgaven van het Katholiek Documentatiecentrum). Ze beschrijft 314 titels van de katholieke dag- en weekbladpers uit de periode 1780-1980. Het is de bedoeling dat uiteindelijk vijf delen zullen verschijnen, waarin naast het genoemde terrein ook de rubrieken cultuur en ontspanning, godsdienstig en kerkelijk leven, opvoeding en onderwijs, en, tenslotte, politieke en sociale actie behandeld zullen worden.

Zowel degenen die de inhoud van het werk bijeenbrachten en ordenden, als zij die voor de publicatie en presentatie daarvan zorg droegen, verdienen lof. Om met het laatste te beginnen: dat de raadpleging van deze enorme hoeveelheid materiaal als een feest ervaren kan worden, is mede te danken aan de mooie band, het goede drukwerk, en de uitermate verzorgde typografie. Degenen die het materiaal verzamelden, hebben dikwijls de ervaring moeten opdoen die iedere onderzoeker van oude dag- of weekbladen bekend is: dat wat ooit algemeen was, is dikwijls het slechtste bewaard gebleven. Dankzij veel inspanningen valt er toch nog veel te vermelden van de verzamelde titels. Belangrijke rubrieken in iedere beschrijving zijn: verschijningsjaren, ondertitel, uitgever, plaats, frequentie, formaat, omvang, redactie, relaties (voorzetting van, voortgezet als) en literatuur (over de beschreven titel). De inleidin-

gen tot het werk zijn ook in het Engels weergegeven. Het geheel wordt besloten door een systematisch en een chronologisch overzicht, alsmede een register van namen, titels en zaken.

Dankzij de bibliografie kan een onderzoeker onder meer snel nagaan welke uitgevers een grote rol speelden, en wat de centra waren waarin katholieke kranten vervaardigd werden. Enkele zaken troffen mij. In de eerste plaats het gebruik van het woord *c/katholiek* in de titel. Dit begint in de tijd dat er onderhandeld werd over het (nooit geëffectueerde) concordaat van 1827. In de jaren tachtig van de achttiende eeuw verschenen *Le Politique hollandais* en *De Batavier*, maar dan volgen (aldus het chronologisch overzicht) in 1822 *Roomsche catholieke courant* en de voortzetting ervan in hetzelfde jaar: *Nederlandsche catholieke courant*. De titelwijziging wilde aangeven dat katholieken goede Nederlanders waren. Toch was deze aanpassing niet voldoende. Eind 1822 kondigde het tweemaal per week in Den Haag verschijnende blad aan, dat wegens onverdraagzaamheid der 'protestanten' de titel voortaan zou luiden *Noord Nederlandsche courant*. Ook dit mocht niet baten: al in 1823 kwam het einde. Nog eens drie neutrale titels volgden, waaronder de meer succesvolle *Noord-Brabander* (1829-1895). Het was J.G. le Sage ten Broek die in 1835 startte met de *Catholieke Nederlandsche stemmen over godsdienst, staat- en letterkunde*, een blad dat in 1873 voortgezet zou worden als *Kerkelijke courant*, met de oude titel als ondertitel. Vergelijkt men deze opsomming met de ontwikkelingen op protestants gebied, dan vallen een paar dingen op. Van 1818 tot 1830 verscheen daar: *De protestant. Tijdschrift voor de evangelische christenheid in het Koninkrijk der Nederlanden*. Dit was echter een tijdschrift, geen dag- of weekblad. In Nederland is nooit behoefte geweest aan een (algemeen-) 'protestantse' krant. Wat later onder die aanduiding verscheen waren bladen van typisch anti-katholieke of ook vrijzinnig-protestantse organisaties. Aanvankelijk bestond hier zelfs geen uitdrukkelijk (protestants-)christelijke pers. Een viertal Amsterdamse Réveilmannen, waaronder I. da Costa, startte als eerste in 1834 met het weekblad